

Lector: Nicoleta Arsenie
Tehnoredactor: Carmen Dumitrescu
Coperta: Florin Afloarei

Editura EUROPRESS GROUP
O.P. 22, C.P. 113, București, 014780
Tel./Fax.: 021-2125692; Tel.: 021-3106618

Comenzi carte prin poștă:
Tel.: 021-2125692

E-mail: office@europressgroup.ro
www.europressgroup.ro

Bugatti taucht auf by Dea Loher

© Wallstein Verlag, Göttingen 2012

© of the translation: S. Fischer Foundation by order of TRADUKI

© EuroPress Group, pentru prezenta versiune

traduki

Această carte a apărut cu sprijinul oferit de TRADUKI, o rețea pentru promovarea literaturii din care fac parte Ministerul Federal pentru Europa, Integrare și Afaceri Externe al Republicii

Austria, Ministerul Afacerilor Externe din Republica Federală Germania, Fundația Culturală Elvețiană Pro Helvetia, KulturKontakt Austria (din însărcinarea Cancelariei Federale a Republicii Austria), Goethe-Institut, Agenția Slovenă de Carte JAK, Ministerul Culturii din Republica Croația, Resortul pentru Cultură al guvernului Principatului Liechtenstein, Fundația Culturală Liechtenstein, Ministerul Culturii din Republica Albania, Ministerul Culturii și Informației din Republica Serbia, Ministerul Culturii din România, Ministerul Culturii din Muntenegru, Ministerul Culturii din Republica Macedonia, Târgul de Carte de la Leipzig și Fundația S. Fischer.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LOHER, DEA

Bugatti iese la lumină / Dea Loher ; în românește de Victor Scoradeț.

- București : EuroPress Group, 2019

ISBN 978-606-668-230-5

821.112.2

DEA LOHER

Bugatti iese la lumină

În românește de
Victor Scoradeț

Fortuzzi, Philip Hahn, Adrianei și lui Hartmut Becher, Mariellei Rosso.

Dintre nenumăratele cărți despre Bugatti și despre sportul cu motor, de cel mai mare folos mi-au fost monografia lui Joachim Kurz, precum și albumul de istoria automobilismului editat de Eckhardt Schimpf și Julius Kruta. De o inestimabilă valoare mi-a fost, de asemenea, autobiografia lui René Dreyfus, pe care a scris-o împreună cu Beverly Rae Kimes, *My Two Lives*.

Romanul se bazează pe evenimente reale, dar personajele acțiunii sunt rezultatul ficțiunii.

Cuprins

I. Din jurnalul lui Rembrandt Bugatti	5
II. Crima	31
III. Aducerea la suprafață	77
Observație finală și mulțumiri	205

Născută pe 20 aprilie 1964 la Traunstein, în Bavaria, Andrea Beate Loher și-a luat mai târziu pseudonimul literar Dea, pe care ulterior l-a adoptat drept prenume cu acte-n regulă. Se pare că i-a purtat noroc, de vreme ce, astăzi, e considerată a fi unul dintre cei mai importanți autori dramatici din spațiul literar de expresie germană și, în general, drept unul dintre cei mai semnificativi dramaturgi contemporani. Jucată deja pe toate continentele, ea este menționată, de regulă, alături de numele unor Bertolt Brecht și Heiner Müller. Cele aproximativ douăzeci de piese ale ei, montate pe cele mai prestigioase scene din lume, au fost traduse în peste treizeci de limbi. Aproape la fel de mare ca numărul pieselor scrise de ea este și acela al premiilor și distincțiilor pe care le-a obținut de-a lungul anilor. În 2013, Dea Loher a fost primită în *Deutsche Akademie für Sprache und Dichtung* (Academia Germană pentru Limbă și Literatură).

Debutul în proză și l-a făcut în 2005, cu volumul de povestiri *Hundskopf* (*Cap de câine – Wallstein Verlag Göttingen*). În 2012, la aceeași editură, a apărut și primul ei roman, *Bugatti taucht auf* (*Bugatti iese la lumină*).

Pentru cei familiarizați cu dramaturgia ei – accesibilă atât cititorului român prin antologia cuprinzând nu mai puțin de zece piese publicată de EuropressGroup (*Barbă Albastră, speranța femeilor*), cât și spectatorului nostru de teatru – debutul ei relativ târziu în proză poate fi o surpriză. Căci poetica dramelor ei, în care dominanta tragică e alternată de un comic de cele mai multe ori amar, prezintă încă de timpuriu o serie de elemente care o anunță pe viitoarea romancieră: construcția amplă, latent romanescă, structură complexă, pasajele narrative consistente, descrierile de a o mare putere de sugestie nu aveau cum să nu sfârșească prin a se „emancipa”, prin a se autonomiza într-un gen literar în care să se poată desfășura în voie: romanul.

Dar poate că tocmai faptul că autoarea nu s-a grăbit să-și scrie primul roman face ca acest *Bugatti...* să nu prezinte nici una din stângăciile și ezitățile debutantului. *Bugatti iese la lumină* este un roman împlinit din toate punctele de vedere, cu o poetică originală, matură, cu suspans, atmosferă și mister. Așadar, cu toate ingredientele pe care și le-ar dori cititorul contemporan.

I

Din jurnalul lui Rembrandt Bugatti

Decembrie 1913

Am ieșit cu Elise. A răs de mine când i-am spus cu ce mă ocup. Nu de-a dreptul, cu voce tare, nici cu un chicotit, care ar fi fost copilăresc și care ne-ar fi făcut pe amândoi să ne simțim încurcați. Dar am putut să simt cum a tresărit, și pe urmă mi-a zâmbit și și a spus:

– Bine, dar asta nu-i o profesie!

Am bănuț că s-ar simți oripilată închipuindu-și că, la mine în atelier, aș avea modele care stau dezbrăcate, cum ar putea ea să știe că prezența unui corp feminin, care a fost obligat să stea ore-ntregi încremenit într-o postură anume – fără nicio-ndoială, obositoare pentru femeia respectivă –, pentru mine, de regulă, este incredibil de plictisitoare, pentru că sunt nevoit să mă concentrez atât de tare și să mă grăbesc să modelez întreaga siluetă într-o singură ședință, cel puțin în linii mari. (Stilul meu de lucru: eu vreau ca, după o ședință, fetele să dispară, restul îl rezolv din memorie.) Bineînțeles că există și excepții. (Pe astea le-am trecut sub tăcere.)

Mă gândesc repede dacă să-i spun că modelele mele nu sunt dezbrăcate în întregime și că de cele mai multe ori trebuie să mă rog de ele să-și păstreze măcar ciora-

Respect pentru oameni și cărți

pii, imaginea unor picioare murdare mă paralizează, iar urechea cu probleme începe să-mi țiuie.

Credeam că Elise nu avea să-nțeleagă sau că ar putea să-nțeleagă greșit, așa că m-am mulțumit să-i dau de-nțeleș că am închiriat un atelier împreună cu Hugues, situație din care iarăși n-ar trebui să tragă concluzii greșite – cred că m-am bâlbâit de la un capăt la altul la fraza asta –, dar că în cea mai mare parte a timpului nu lucrez acolo, în atelier, ci în aer liber, și anume la grădina zoologică, în grajduri sau în afara țarcurilor, unde studiez animalele.

I-am povestit despre un grup de flamingi pe care tocmai îi terminasem și care urmau să fie turnați în bronz, am întrebat-o dacă voia să-i vadă.

Ea a spus: flamingi? Da, am răspuns eu, păsări de apă cu niște picioare subțiri ca bețele de chibrit, care au penajul colorat în toate nuanțele de roz până la roșu deschis și care prind pește cu niște ciocuri groase, curbate, răsucindu-și aproape complet capul, care e așezat pe un gât foarte lung, apoi și-l lasă să atârne în apă și-și deschid ciocul ca pe o oală. Am încercat să reprezint asta corporal, ceea ce nu mi-a reușit foarte bine; am spus că flamingii sunt frumosul cel mai delicat pe care ți-l poți imagina pe oglinda apei.

Ea s-a uitat la mine ciudat, m-a cântărit cu privirea de mai multe ori dintr-o parte și după aceea n-a mai vorbit mult.

Alineatele mele încep toate cu „eu” (ceea ce nu-i un semn bun). Trebuie să mă duc mai mult printre oameni, mult mai mult.

Am invitat-o pe Elise de câteva ori la cafea, numai seara devreme, ca să le-o prezint prietenilor mei, și ultima oară a fost drăguță cu mine; cu siguranță că Hugues și Walter sau Clemente m-au vorbit de bine;

Elise a lăudat costumul meu impecabil. Sunt sigur că a făcut-o cu cele mai bune intenții, dar eu m-am simțit ca un câine.

Am întrebat-o dacă voia să mă-nsoțească la o recepție la ambasadorul Crozier. A acceptat.

Seara a decurs foarte plăcut. Elise a râs mult și a părut că se simte bine și că se distrează. Dar nu știu dacă nu s-a simțit stânjenită la gândul că prezența noastră acolo, împreună, a fost sau ar fi putut fi considerată ca o legătură mai strânsă decât și-ar fi dorit ea eventual.

Pe de altă parte: Mi-a permis să o conduc acasă. Da, chiar ea m-a rugat s-o fac. Chiar mi-a cerut-o, ca să fiu mai exact. Puțin a lipsit ca să nu sune ca o poruncă.

În fața casei ei, doar i-am strâns mâna scurt și am plecat repede.

M-am simțit mizerabil. Cu toate că, nu-i exclus, ar fi trebuit s-o sărut, nu știu, nu aveam dispoziția necesară. Absolut deloc.

Dacă trebuie să-i demonstrez cine sunt, atunci ce sens mai are.

Sunt confuz.

Confuz.

Ianuarie 1914

Dr. V. mi-a prescris alte pastile pentru problemele de auz. Congestia se tot aprinde iar și iar, el numește asta inflamație nervoasă. Nu vreau să mă mai consulte el. La el miroase a cloroform și a metal și a fum rece, asistentul lui are unghiile negre, nu doar sub unghii; să fie cumva un fel de lac sau poate o boală?

(Sau i-a trântit cineva capacul de la pian peste degete.)

V. consideră că mai multă mișcare ar alunga melancolia.

Chiar și atunci când plouă sunt pe afară, seara put a gunoi, ce mai vrea omul.

Câteodată dorm în clădirea cu elefanții. Noaptea, zgomotele liniștitoare, liniștitoare.

Hugues mă întreabă ce-mi place mai mult. Mirosul de cauciuc, ca acela de pneuri (pe ploaie, pe asfalt).

Walter m-a întrebat dacă sunt îndrăgostit. Frumos din partea lui. El *nu* m-a întrebat dacă am o relație.

Cu toate astea, n-am fost în stare să-i dau un răspuns.

Seara i-am spus: ce-nseamnă asta exact?

El mi-a făcut o descriere. Nu simt nevoia imperioasă să o ating; bine, mi-ar plăcea să mă culc cu ea, dar pentru asta ar trebui, a) să n-o cunosc deloc sau b) să o cunosc mult mai bine și de mai de mult timp decât acum. O familiaritate pe jumătate, fără prietenie, face ca orice strădanie sexuală să fie anostă și mărunță. Ceea ce ar trebui să fie plin de iubire, ar fi doar simpla îndeplinire a unui act. Dacă aș fi un călău onorabil, aș merge mai des la curve.

Dor nu îmi este, dimpotrivă, sunt mai neliniștit în prezența Elisei și sunt bucuros când rămân din nou singur și nu mai simt niciun fel de dureri din cauza ei (probabil din cauza unei presupuse repulsii).

Tot ce aș mai fi putut spune în plus pe tema asta mi s-a părut ridicol și pueril.

Așa că am tăcut.

Un lucru însă este adevărat: îmi place din cale afară de mult s-o miros. (Cauciuc ud!)

Când ea nu-i cu mine, îmi imaginez mirosul [*lipsește ei*], ceea ce-i foarte dificil, aproape cu neputință, și rareori se întâmplă ca să-mi vină-n nări, în zbor, un miros care să aibă o anume asemănare cu al ei, și asta mă aruncă într-o clipă într-o tristețe fără fund.

Ieri, în timpul plimbării, Elise m-a întrebat aparent așa, într-o doară, cum aș putea să trăiesc din artă, și în general cât se câștigă în meseria asta a mea. I-am povestit despre contractul cu Adrien Hébrard și galeria lui, care-mi va prelua timp de mai mulți ani tot ceea ce creez – dificultățile pe care le presupune lucrul acesta nu am vrut să i le prezint pe moment –, despre susținerea din partea grădinii zoologice, că am primit Crucea Legiunii de Onoare, i-am povestit chiar și despre fratele meu, care construiește cele mai îndrăznețe și mai elegante mașini de curse pe care și le poate închipui cineva, și că deja are 200 de angajați și trăiește-n Alsacia. (I-am descris pe scurt elefantul căruia vreau să-i dau formă pentru el, că silueta este încă prea neclară, am nevoie, ca-ntotdeauna, de material.)

Asta a părut s-o intereseze. Am râs în hohote, trebuie să-i scriu lui Ettore: o să-ți facem o vizită, împreună.

În săptămâna următoare, cu o zi înainte de aceea în care voiam să luăm, din scurt, trenul pentru călătoria la Molsheim, ea mi-a trimis un bilet. A cunoscut un bărbat, un anume Patrick Poxx din Anglia, din Londra, și nu mai dorea discuții apropiate cu mine.

Ca și când m-ar fi lovit ceva în cap.

Noi n-am avut niciodată discuții apropiate.

Cum să-i explic asta lui Walter, cui pot să-i spun necazul meu –

Nimic nu e-n regulă, în nicio privință.

Februarie 1914

Câteodată îmi închipui că nimeni nu știe nimic despre mine. (Nimeni nu mă cunoaște.) Singurul lucru care se va afla despre mine vreodată, care va rămâne în urma mea, când eu voi fi murit, sunt animalele.

Figurinele animalelor.

Ele, care pot fi contemplate desprinse de mine, dar care apoi vor trebui contemplate în așa fel ca și când cel care o face m-ar vedea pe mine însumi sau cea mai bună expresie a vieții mele, cea mai fidelă, lipsită de enigme, lipsită de secrete (ele sunt ceea ce sunt: animalele).

Nu sunt în stare să fac nimic altceva. Și sunt atât de puține lucruri pe care pot să le fac. Cât de mult m-am bucurat atunci, la Milano, când tata a fost nevoit să admită că, din mine, n-ar putea să iasă un naturalist bun, n-ar putea să iasă un inginer, și m-a lăsat să mă duc la Trubețkoi, la academie.

[urmează trei rânduri tăiate, ilizibile]

Aprilie 1914

Sus, pe deasupra capetelor, sunt ridicate de la bord cuști cu cimpanzei, unii morți, brațele lor lungi atârână printra grățiile cuștilor, ceilalți, cei vii, țopăie peste trupurile moarte, țipă strident, ca și când astfel le-ar putea trezi la loc, acum nu vă mai prostiți, ridicați-vă, am ajuns, ia uitați-vă la ei, cum stau acolo și se holbează, belgienii!

Încărcătura ... [tăietură] ... vulturi, mici păsări decorative, papagali, păuni, pisici sălbatice de toate felurile, gheparzi, lei, tigri, viveride, rareori câte un șacal. Lăzi: attention, chargement vivant; altele: toxique. Perechi, trei, patru, câteodată turme de zebre, antilope, care au fost legate cu funii unele de altele, am văzut chiar și un struț.

Sosesc și animale neexotice-n port, genul acela de transport de prizonieri care atrag atenția mai puțin sau deloc și care nu vin din colonii, câini de rasă, pudeli albi pentru circ sau pur și simplu doar vaci și găini, oi, porci, rațe, găște, porumbei.

Și cai bătrâni. De unde? Din Irlanda, se spune. Din mine. Și atunci sunt îmbarcați ca s-ajungă anume aici, la Anvers? Carne vie pentru abator.

Dar poți să le numeri coastele.

Erau oboșiți și abia reacționau la ceea ce-i înconjura. Stăteau strânși unul într-altul, se-nghesuiau într-un fel aparte, își întindeau capetele unul peste gâtul celuilalt și-și așezau gâturile unul peste altul, arătau ca și când ar fi vrut să-mpletească un model viu cu coamele lor. Părul crescut deasupra copitelor lor nu era tuns, părul blond spălăcit le atârna până pe jos, coamele le erau lungi și-ncălcite. Nu puteam să le văd ochii, dar din felul în care se mișcau am tras concluzia că știau ce-i aștepta.

Vijeliile irlandeze, închise în trupuri de cai.

Dacă aș fi avut bani, poate că i-aș fi cumpărat, i-aș fi dus în vreo pădure în Franța, sau la fratele meu, pe colinele alsaciene, și acolo i-aș fi lăsat liberi.

N-aș fi făcut-o, eu nu sunt romantic.

Iar belgienilor le place foarte tare salamul de cal. Cu bere.

Nu, caii habar nu au de soarta lor, cum ar putea.

Respect pentru oameni și cărți

Doar nouă, nouă nu este totuna dacă murim de o moarte naturală sau dacă suntem tăiați la abator.

Iar chipurile noastre, câteodată, adeseori, ele spun dați-mi timp, ajutați-mă puțin, e neagră biserica în jurul meu.

Dar chipurile acestea nu vrem să le arătăm nimă-nui, rușinea le ține ascunse.

Mai 1914

Ceva îngrozitor s-a-ntâmplat. Azi dimineată nu știam nimic despre asta, acum, seara, sunt așezat aici, ceva s-a schimbat, și nu mai poate fi schimbat înapoi.

Clemente și Walter împrumutaseră mașina unchiului lor, o mașină cu două locuri, Walter era lipsit de experiență. Au plecat la Bruxelles pentru o săptămână, s-o viziteze pe sora lui Clemente (bărbatul ei conduce o fabrică de bere, ea tocmai a născut al doilea copil). Ei se plimbă, ca să se distreze, pe bulevardul Anspach, în sus și-n jos, Clemente chiuie, mai repede, și mai repede, în sus și-n jos, trecătorii se uită în urma lor, apoi pe Rue du Midi, doar așa, de plăcere, în sus și-n jos, pentru că este o zi însorită și-i cald, și Clemente strigă hai, hai să facem întrecere, noi depășim, nu sunt multe mașini pe drum în afară de ei, Clemente, mai târziu: Walter era cât se poate de concentrat, Walter – poate că nici n-a auzit-o, el era ocupat cu schimbătorul de viteze, cu pedala de accelerație și cu frâna –, Walter, trebuie să depășim, mai repede, Clemente e cât se poate de ambalată, ea spune, da, am apucat volanul, el nu m-a auzit, eu am vrut doar să dau un claxon, trebuie să depășim, el m-a privit supărat, scurt și supărat, și accelerează și trece pe cealaltă parte a străzii și depășește și înapoi pe banda noastră și noi gonim mai departe, lăsând mașina

cealaltă în urmă, și atunci – strălucind deodată negru în soare, pe stradă apare brusc bărbatul pe bicicleta lui, țâșnește dintr-odată pe stradă din dreapta, de pe singura străduță laterală cât vezi cu ochii, Walter trage de volan și calcă pe frână cu toată puterea, un zgomot scâr-bos de ascuțit, ceva explodează pe una dintre laturile noastre, timp de o clipă, mașina pare să salte prin aer și să fie împinsă pe deasupra pavajului.

Bărbatul, bărbatul zboară prin aer pe deasupra noastră și se prăbușește pe partea cealaltă pe pavaj. Spune Clemente tot mereu...

Avea o pălărie pe cap, spune ea, am văzut-o, purta o pălărie de paie. Unde-i pălăria acum. Cum se numește bărbatul. El n-a greșit cu nimic. Noi eram de-a curmezișul străzii. A murit pe loc, spune Clemente. Așa a fost. Am putut să vedem. Ședeam în mașină, fiecare pe locul lui, apoi am deschis ușile și am coborât și am rămas în picioare lângă mașină, și l-am văzut pe bărbat, cum îl cheamă, întins pe pavaj. Și jur, în momentul acesta, fiecare dintre noi doi știa că e mort. Adineaori încă trăia, acum, treizeci de secunde mai târziu, era mort. Nu pentru că nu se mișca, și nu pentru că părea incomodă poziția-n care zăcea el acolo, dar noi am simțit că se-ntâmplase ceva ce nu mai putea fi făcut la loc. Am văzut fața lui Walter, lângă mine, m-am uitat la fața lui, ca să nu mai fiu nevoită să văd strada și pe bărbatul care zăcea acolo și pe care nu știam cum îl cheamă. Walter și-a mișcat mâna și și-a șters un firicel de sânge care se scurgea din pleoapa lui.

29 iunie 1914

În timp ce lucram în atelier la elefant, Hugues a intrat val-vârtej cu un ziar în mână. „În Balcani se lasă

Respect pentru oameni și cărți
cu-mpușcături”, a spus el. Adică cum. La Sarajevo ar fi

fost împușcați arhiducele Franz Ferdinand și soția lui. Se spune că ar fi fost un student, e descris ca sârb bosniac și se spune că-i naționalist. S-ar părea că a încercat să-nghită cianură. Voia să obțină retragerea vienezilor și ca Serbia să fie stăpână la ea acasă.

Elefantul stă drept, pe picioarele din spate, cu picioarele din față în aer, într-o primă formă îi dădusem un trunchi de copac, de care se sprijinea cu picioarele din față; pe urmă i-am luat trunchiul de copac și acum arată de parcă elefantul ar dansa. Are să fie o mică figurină din bronz, de numai un sfert de metru, dar destul de mare pentru un radiator. Un elefant pentru o mașină.

Fie ca elefantul să te-nsoțească, Ettore, asta-mi doresc, asta-i rugămintea mea către tine.

Este lucrul cel mai viu care mi-a reușit vreodată, bucuria de a trăi
ceva mai bun nu *[ilizibil]* pentru tine.

Iulie 1914

Elise e oarbă. Ea nu m-a văzut niciodată, nu cunoaște decât vocea mea. Nici pe Patrick nu l-a văzut niciodată, și pe el îl cunoaște doar după voce. Prin urmare, preferința ei nu a fost acordată vocii mele, iar eu nu știu ce anume aude ea când vorbește Patrick, sau ce anume spune el cu vocea lui diferită și care o face să creadă că ea îl iubește.

De atâtea ori mi-am închipuit cum aș așeza mâinile ei pe leu sau pe tigru, leul sau tigru care abia ar urma să ia formă, și cum, cu degetele ei, ea ar putea să intuiască, mai bine decât aș putea eu să văd vreodată, în ce direcție ar trebui să se avânte linia.

Începutul lui august 1914

Aât de multe lucruri lipsite de sens în fiecare zi, principalul efort constă în a te împotrivi acestei lipse de sens, a-i opune acestui „zadarnic” ceva, orice, fie și niște stupide și mici *[neclar, eventual și „subțiri”]* figurine de animale.

Nu mai aud prea bine, așa cred. Înainte, îi auzeam pe elefanți trâmbițând, chiar și când eram în față, în hala mare, sau în spate, la acvariu. Astăzi îi aud abia când sunt la flamingi, la păsări sau la maimuțe. Iar elefanții, atâta spun, trâmbițează tare, chiar dacă nu foarte des.

Ultimatumul pe care germanii l-au dat guvernului belgian a expirat ieri. Astăzi, primele trupe au trecut granița. Oare cum de pot să ignore pur și simplu neutralitatea Belgiei? Ce are să facă Ettore în Alsacia, ce-are să se aleagă de el și de fabrica lui, dacă francezii intră-n război?

Sfârșit de august 1914

Ar fi trebuit să fiu gata de mult cu pantera. Hugues, Walter și ceilalți, de multe ori, ei sunt ... *[ilizibil]* ... sau uimiți pentru că lucrez repede, mai repede decât ei, așa zic ei sau așa li se pare lor, pentru mine, încetineala mea e o povară, una dintre cele mai mari.

Oare cât timp mai am?

Am senzația asta din cauză că mă aflu-n Anvers – din 1907, asta-nseamnă, așadar, că se fac șapte ani –, ca și când timpul s-ar încetini din ce în ce mai mult; la-nceput, în prima jumătate de an, în primele patru luni sau două, pe atunci, totul se accelera. Până când am terminat primul grup de cai, de atunci merge mai puțin repede, prea puțin repede, secunde se opresc în